

“KORPORATIV FAOLIYATDA YURIDIK XIZMAT”

Begaliyev Mirjalol Shodiyor o‘g‘li

Toshkent davlat transport universiteti Iqtisodiyot fakulteti 4-kurs talabasi

Zayniddinov Firdavs Akromjon o‘g‘li

Toshkent davlat transport universiteti Iqtisodiyot fakulteti 4-kurs talabasi

Imomov Bahriddin Panjiyevich

Ilmiy rahbar: Toshkent davlat transport universiteti

Xalqaro ommaviy huquq kafedrasida katta o‘qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19722772>

Annotatsiya: Ushbu maqolada korporativ faoliyatda yuridik xizmatning zamonaviy vazifalari, huquqiy asoslari va amaliy samaradorligi tahlil etiladi. Maqola nazariy jihatdan yuridik xizmatning korporativ boshqaruvdagi o‘rnini ochib bersa, amaliy qismda O‘zbekiston xo‘jalik jamiyatlaridagi yuridik xizmatning yangi shart-sharoitlardagi faoliyati, duch keladigan qiyinchiliklar va ularni bartaraf etish yo‘llari ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot O‘zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining so‘nggi o‘zgartirishlari, O‘RQ-1025-sonli Qonun (07.02.2025) va tegishli normativ hujjatlar asosida olib borilgan. Natijada yuridik xizmatning korxonaning barqaror rivoji va investitsiyaviy jozibadorligini oshirishdagi ahamiyati ta’kidlanadi.

Kalit so‘zlar: korporativ faoliyat, yuridik xizmat, huquqiy ta’minot, korporativ shartnoma, konsorsium shartnomasi, yuridik xizmat markazlari, korporativ boshqaruv, risklarni boshqarish, O‘RQ-1025, Fuqarolik kodeksi o‘zgartirishlari.

Abstract

This article analyzes the modern tasks, legal foundations and practical effectiveness of legal services in corporate activities. While the article theoretically reveals the place of legal services in corporate governance, the practical part examines the activities of legal services in Uzbek economic entities in new conditions, the difficulties encountered and ways to overcome them. The research was conducted on the basis of the latest amendments to the Civil Code of the Republic of Uzbekistan, Law No. ORQ-1025 (07.02.2025) and relevant regulatory documents. As a result, the importance of legal services in the sustainable development of the enterprise and increasing its investment attractiveness is emphasized.

Keywords: corporate activities, legal services, legal support, corporate agreement, consortium agreement, legal service centers, corporate governance, risk management, ORQ-1025, amendments to the Civil Code.

Korporativ faoliyatda yuridik xizmatning strategik ahamiyati. Korporativ faoliyat xo‘jalik jamiyatlarining mulkiy, tashkiliy va boshqaruv munosabatlarini qamrab oluvchi murakkab tizimdir. Zamonaviy sharoitda bu faoliyatning huquqiy ta’minoti yuridik xizmatning samarali ishlashiga bevosita bog‘liq. O‘zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining 2025-yildagi o‘zgartirishlari korporativ munosabatlarni yanada takomillashtirishga qaratilgan bo‘lib, yangi institutlar — korporativ shartnoma 358¹-modda va konsorsium shartnomasi (962¹-modda) kabi normalarni joriy etdi. Bu o‘zgarishlar yuridik xizmat oldiga korporativ faoliyatni chuqurroq huquqiy qo‘llab-quvvatlash vazifasini qo‘yadi.

Yuridik xizmat korxonaning ichki tarkibiy bo‘linmasi sifatida uning barcha faoliyatini qonun doirasida olib borishni ta’minlaydi. Uning nazariy mohiyati huquqiy xavflarni oldini olish, korxonaning mulkiy va nomulkiy huquqlarini himoya qilish hamda boshqaruv

qarorlarining qonuniyligini kafolatlashdan iborat. Zamonaviy korporativ huquqda yuridik xizmatni faqat maslahatchi organ deb emas, balki strategik boshqaruvning faol ishtirokchisi sifatida ko'rish lozim.

Yuridik xizmatning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

Korporativ bitimlarning huquqiy ekspertizasini o'tkazish, xususan, korporativ shartnomalar va konsorsium bitimlarini tayyorlash;

Ichki lokal hujjatlar (manfaatlar to'qnashuvini tartibga solish nizomlari, axborot ochiqligi qoidalari) ni ishlab chiqish;

Korporativ boshqaruv organlari qarorlarining huquqiy asoslanganligini tekshirish;

Risكلarni baholash va ularni minimallashtirish mexanizmlarini joriy etish.

Xalqaro tajribada yuridik xizmat korporativ boshqaruvning agentlik muammolarini hal etishda muhim rol o'ynaydi. Agentlik nazariyasiga ko'ra, aksiyadorlar (principal) va ijro rahbarlari (agent) o'rtasidagi manfaatlar farqi yuridik xizmat tomonidan muvozanatlashtirilishi kerak. O'zbekistonda bu yo'nalishda yuridik xizmat korxonaning uzoq muddatli barqarorligini ta'minlash uchun ESG (ekologik, ijtimoiy, boshqaruv) standartlariga rioya etishni ham nazorat qilishi lozim.

Shunday qilib, korporativ faoliyatda yuridik xizmat nafaqat huquqiy himoya vositasi, balki korxonaning raqobatbardoshligini oshiruvchi strategik elementga aylangan. Uning samarali faoliyati investitsiyalar jalb qilish va korporativ shaffoflikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Yirik korporatsiyada ishlovchi yuristning faoliyati va vazifalari. Yirik korporatsiyalarda (aksariyat hollarda aksiyadorlik jamiyatlari shaklida tashkil etilgan yirik xo'jalik subyektlarida) ishlaydigan yurist in-house lawyer (ichki yurist) yoki korporativ yurist deb ataladi. U tashkilotning alohida yuridik bo'limi (yuridik xizmat) tarkibida faoliyat yuritadi va bevosita rahbariyatga (bosh direktor yoki kuzatuv kengashiga) bo'ysunadi. Bunday yuristning roli oddiy tashkilotlardagidan farqli o'laroq, strategik ahamiyatga ega bo'lib, korporatsiyaning uzoq muddatli rivoji, investitsiyaviy jozibadorligi va huquqiy xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan.

Yirik korporatsiyada ishlovchi yuristning asosiy xususiyatlari uning oddiy maslahatchidan strategik huquqiy yetakchiga aylanishini ta'minlaydi va quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- strategik fikrlash qobiliyatiga ega bo'lish va korporatsiyaning uzoq muddatli biznes maqsadlari bilan huquqiy masalalarni uyg'unlashtira olish, biznesni chuqur tushunish va huquqiy maslahatni amaliy, biznesga yo'naltirilgan tavsiyalar shaklida berish, yuqori mas'uliyat tuyg'usi va korporatsiyaning mulkiy hamda nomulkiy manfaatlarini ishonchli himoya qilishga qodirlik, mustaqil qaror qabul qilish va rahbariyat bosimiga qarshi turib qonun ustuvorligini ta'minlash xususiyati, murakkab huquqiy risklarni oldindan aniqlash, baholash va ularni minimallashtirish ko'nikmasi, kuchli muloqot va notiqlik qobiliyati, huquqiy masalalarni rahbarlar va xodimlar uchun tushunarli tilga aylantira olish, analitik va muammolarni hal etish qobiliyati, murakkab vaziyatlarda tez va samarali yechim topish, raqamli texnologiyalar va zamonaviy huquqiy vositalardan (elektron hujjat aylanishi, sun'iy intellekt asosidagi tizimlar) samarali foydalana olish, xalqaro huquqiy standartlar (ESG, anti-korrupsiya, shaffoflik) va xorijiy tillarni (ayniqsa ingliz tilini) professional darajada bilish, jamoaviy ish va yetakchilik ko'nikmalariga ega bo'lish, ichki audit va boshqa bo'limlar bilan samarali hamkorlik qilish,

korporativ etika va manfaatlar to'qnashuvini oldini olish qoidalariga qat'iy rioya etish, doimiy o'sish va o'zini rivojlantirishga intilish, qonunchilikdagi o'zgarishlarni tez kuzatib borish va moslashish qobiliyati, yuqori stressga chidamlilik va tez o'zgaruvchan korporativ muhitda barqaror ishlash xususiyati.

Ushbu xususiyatlar yirik korporatsiyada yuristni nafaqat huquqiy maslahatchi, balki korporativ boshqaruvning strategik ishtirokchisi va korxonaning huquqiy xavfsizligi, shaffofligi hamda raqobatbardoshligini ta'minlovchi muhim shaxsga aylantiradi.

Asosiy vazifalari. Yirik korporatsiyada ishlovchi yuristning faoliyati korporativ boshqaruvni huquqiy jihatdan ta'minlash, huquqiy xavflarni oldini olish va korxonaning manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan bo'lib, quyidagi vazifalarni o'z ichiga oladi:

korporativ boshqaruv organlari (aksiyadorlar umumiy yig'ilishi, kuzatuv kengashi, ijroiya organi) qarorlarining qonuniyligini tekshirish va vizalash, korporativ shartnomalar va aksiyadorlar o'rtasidagi bitimlarni tayyorlash hamda huquqiy ekspertizadan o'tkazish, yirik investitsiya, konsorsium, xalqaro tijorat va boshqa tijorat shartnomalarini tahlil qilish va xavf-xatarlarni baholash, ichki lokal normativ hujjatlar (ustav, nizomlar, korporativ kodeks, manfaatlar to'qnashuvini tartibga solish qoidalari, axborot ochiqligi standartlari) ni ishlab chiqish va takomillashtirish, korporativ risklarni (shu jumladan subsidiar javobgarlik xavfini) baholash va minimallashtirish mexanizmlarini joriy etish, compliance tizimini (qonunchilikka, ichki standartlarga va anti-korrupsiya choralari rioya etishni) shakllantirish va nazorat qilish, ESG (ekologik, ijtimoiy va boshqaruv) standartlariga rioya etishni huquqiy jihatdan ta'minlash, ichki audit xizmati bilan hamkorlikda korporativ risklarni boshqarish, korporativ nizolarda (aksiyadorlar o'rtasidagi, kreditorlar bilan, rahbarlarning javobgarligi bo'yicha) sud va huquqni muhofaza qilish organlarida vakillik qilish, talabnoma va da'vo arizalarini tayyorlash hamda korxonaning mulkiy va nomulkiy manfaatlarini himoya qilish, qonunchilikdagi o'zgarishlarni (xususan Fuqarolik kodeksi va O'RQ-1025 ga oid yangi normalarni) monitoring qilish va korporatsiyaga moslashtirish, xodimlarning huquqiy savodxonligini oshirish va ichki treninglar o'tkazish, davlat organlari tekshiruvlarida korporatsiya manfaatlarini himoya qilish, qonunchilikni takomillashtirish bo'yicha takliflar ishlab chiqish va rahbariyatga huquqiy maslahat berish.

Ushbu vazifalar yirik korporatsiyalarda yuristni oddiy maslahatchidan strategik ishtirokchiga aylantiradi va korxonaning huquqiy xavfsizligi, shaffofligi hamda raqobatbardoshligini ta'minlaydi.

Yirik korporatsiyada ishlovchi yuristga qo'yiladigan asosiy talablar. Yirik korporatsiyada ishlovchi yuristga qo'yiladigan talablar uning strategik ahamiyatini hisobga olgan holda yuqori darajada bo'lib, quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- oliy yuridik ma'lumotga ega bo'lish, korporativ huquq, shartnoma huquqi, xalqaro tijorat huquqi va compliance sohasida chuqur nazariy bilimlarga ega bo'lish, kamida 3–5 yillik amaliy ish tajribasiga (afzalroq yirik korxonalar yoki yuridik xizmatda) ega bo'lish, O'zbekiston Respublikasi qonunchiligini (Fuqarolik kodeksi, O'RQ-1025, aksiyadorlik jamiyatlari to'g'risidagi qonunlar) mukammal bilish, xalqaro huquqiy standartlar (ESG, anti-korrupsiya, shaffoflik tamoyillari) va xalqaro shartnoma amaliyotini bilish, ingliz tilini (yoki boshqa xorijiy tillarni) professional darajada bilish va xalqaro bitimlar bilan ishlash ko'nikmasiga ega bo'lish, raqamli texnologiyalar (elektron hujjat aylanishi, huquqiy axborot tizimlari) va sun'iy intellekt vositalaridan samarali foydalana olish, strategik fikrlash, risklarni oldindan baholash va

murakkab huquqiy masalalarni tez hal etish qobiliyatiga ega bo'lish, mustaqil qaror qabul qilish va rahbariyat bosimiga qarshi turib qonun ustuvorligini ta'minlash xususiyatiga ega bo'lish, har uch yilda bir marta malaka oshirish kurslaridan o'tish va attestatsiyadan muvaffaqiyatli o'tish, birinchi marta tayinlanganda adliya organlarida stajirovkadan o'tish (tegishli tartibda), martaba darajalari bo'yicha attestatsiyadan o'tish va yuridik xizmat xodimlariga qo'yiladigan zamonaviy kasbiy kompetensiyalarga (muloqot psixologiyasi, notiqlik, hujjatlar bilan ishlash) javob berish, korporativ etika va manfaatlar to'qnashuvini oldini olish qoidalariga qat'iy rioya etish, yuqori mas'uliyat tuyg'usi, analitik fikrlash va jamoaviy ish ko'nikmalariga ega bo'lish.

Ushbu talablar yirik korporatsiyada yuristni oddiy maslahatchidan strategik huquqiy maslahatchi va korporativ boshqaruvning muhim ishtirokchisiga aylantiradi hamda korxonaning huquqiy xavfsizligi, investitsiyaviy jozibadorligi va raqobatbardoshligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Xulosa

Korporativ faoliyatda yuridik xizmat korxonaning huquqiy himoyasi va samarali boshqaruvining asosiy vositasi hisoblanadi. Nazariy jihatdan u korporativ munosabatlarni huquqiy tartibga solishning markazida turadi, amaliyotda esa shartnomaviy, korporativ va sud ishlarini olib boradi. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar (PQ-415, O'RQ-1025) yuridik xizmatning rolini yanada kuchaytirdi.

Biroq kadrlar yetishmasligi, qonunchilik o'zgarishlariga moslashish qiyinligi va raqamlashtirish muammolari hali ham dolzarb. Ushbu muammolarni bartaraf etish korporativ faoliyatning rivojlanishiga, investitsiyalarni jalb qilishga va iqtisodiy o'sishga xizmat qiladi.

Kelgusida yuridik xizmatni raqamli texnologiyalar bilan integratsiya qilish va xalqaro standartlarga moslashtirish orqali O'zbekiston korporativ huquq tizimini yanada takomillashtirish mumkin. Natijada korporativ faoliyat nafaqat qonuniy, balki iqtisodiy jihatdan ham samarali bo'ladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi
2. PQ-415-sonli Prezident qarori (08.11.2022).
3. O'RQ-1025-sonli Qonun (07.02.2025).
4. B. Umarov, X. Atajanov. "Korporativ huquq" (2021). Mazkur qo'llanma korporatsiya tushunchasi, ingliz va kontinental huquq tizimidagi farqlar hamda MCHJ va AJlarning zamonaviy huquqiy maqomi bo'yicha ma'lumotlar beradi.
5. H.R. Rahmonqulov, S.S. Gulyamov. "Korporativ huquq" (2008)